

4-6 грудня 2019 року

ТРУДИ

*XV-ої Міжнародної
науково-практичної конференції
“Дослідження та оптимізація
економічних процесів
“Оптимум - 2019”*

**Харків
2019**

ЛАХТІОНОВА Л.А., доц. каф. ІКТБО, Національний авіаційний університет

ФЕДОРЧЕНКО С.В., викл. каф. ІКТБО, Національний авіаційний університет

МОРОЗОВА Л.В., ас. каф. ІКТБО, Національний авіаційний університет

ФІНАНСОВО-АНАЛІТИЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМНИЦТВА НА ОСНОВІ КЛАСТЕРНОГО ПІДХОДУ

У сучасному важкому політичному й економічному становищі нашої держави постають особливо важливі питання з інноваційних та інвестиційних проблеми кластеризації підприємництва України. Проблеми стосуються аналізу інноваційних та інвестиційних питань кластеризації підприємницької діяльності країни, антикризового її управління.

Серед самих гострих дискусійних та нерозв'язаних питань можна виділити фінансово-аналітичні дослідження для інноваційного розвитку підприємництва на основі кластерного підходу та забезпечення ефективного механізму стратегічного партнерства.

Тому мета полягає у фінансово-аналітичному дослідженні інноваційного розвитку підприємництва на основі кластерного підходу і формуванні головних економічних показників такого організаційного виду діяльності.

Спочатку розглянемо основи кластерної економіки і кластерної економічної політики. Економічний кластер - сконцентрована на деякій території група взаємопов'язаних організацій (компаній, корпорацій, університетів, банків та ін.): постачальників продукції, комплектуючих і спеціалізованих послуг; інфраструктури; науково-дослідних інститутів; вузів та інших організацій, які взаємодоповнюють один одного і підсилюють конкурентні переваги окремих компаній і кластера в цілому. Кластер має властивості взаємної конкуренції його учасників, кооперації його учасників, формування унікальних

компетенцій регіону, формуванням концентрації підприємств і організацій на певній території. Кластери є однією з форм взаємодії організацій і соціальних груп.

Кластерною ініціативою називається керований процес створення і розвитку кластера. Кластерною політикою називається процес стимуляції росту кластерів і кластерних ініціатив державними і громадськими організаціями.

Виділяються наступні головні причини географічної концентрації господарюючих суб'єктів: 1) можливість отримання економічної вигоди від розподілу витрат на підтримку і розвиток загальних для декількох суб'єктів господарювання ресурсів; 2) географічна близькість, що забезпечує дешевизну і швидкі терміни поставки необхідного для бізнесу товару, надання послуги або виконання робіт; 3) концентрація суб'єктів господарювання в межах однієї територіальної місцевості сприяє поширенню неявного знання, тобто тих знань і досвіду, які не можуть бути легко формалізовані і передані, і тісно прив'язані до відповідних фахівців. Географічна близькість певною мірою: 1) сприяє обміну такими неявними знаннями за безпосередньою участю їх носія; 2) дозволяє створити ринок кваліфікованої робочої сили. Це пояснює те, що окремі види підприємництва розвинені в строго обмежених територіальних межах. Важливе значення має можливість неформальної комунікації представників суб'єкта господарювання з розташованими в його місцевості споживачами продукції. Тому географічна близькість важлива для поширення менш формального неявного знання, а не для поширення формалізованих наукових знань.

Численні приклади зі світової практики підтверджують, що кластерна форма організації господарювання є найбільш підготовленою для інноваційного процесу.

Якщо на місцевому ринку з'явилася міцна конкурентоздатна компанія, вибір для інших стає вкрай жорстким - або підвищити свою конкурентоспроможність, або піти з ринку. Поступово виникає співтовариство фірм з дуже високою конкурентоспроможністю. Виходячи на інші регіони та іноземні ринки, ці фірми легко знищують місцевих конкурентів, які не пройшли настільки жорсткий відбір. В результаті на галузевому ринку домінує кластер фірм, зосереджених на одній території.

До характерних ознак кластера відносяться: 1) максимальна географічна близькість; 2) спорідненість технологій; 3) спільність

спроможності бази; 4) наявність інноваційної складової.

Діяльність зі створення і розвитку конкретного кластера називається «кластерною ініціативою». Таким чином, кластерна політика країни або регіону може бути представлена як портфель кластерних ініціатив, що оптимізуються з точки зору ефективності і ризиків від їх реалізації.

Важливими питаннями виступають саме ефективність (ефект) і ризики від реалізації кластерних ініціатив, кластерної політики, кластерних проектів і створених економічних кластерів.

Додальним є виокремлення наступних видів ефективності та ефектів від створення економічних кластерів підприємницького спрямування: 1) фінансово-економічна ефективність; 2) інноваційно-інвестиційна ефективність; 3) державна ефективність (через податкову політику); 4) соціальна ефективність або соціальний ефект.

Кожна з видів ефективності підприємницьких кластерів має оцінюватися і характеризуватися певними показниками. Рекомендуються наступні показники характеристики кластерів підприємництва:

- фінансово-економічна ефективність: показники обсягів реалізації продукції, надання послуг, виконання робіт на внутрішньому та зовнішньому ринках; доходів; витрат; фінансових результатів; рентабельності (прибутковості) діяльності господарюючих суб'єктів – учасників кластера; частка продукції кластера на внутрішньому та зовнішньому споживчому ринку;

- інноваційно-інвестиційна ефективність: надходження інвестицій суб'єктам господарювання кластера; кількість інноваційно активних суб'єктів господарювання кластера; обсяг випуску і реалізації інноваційної продукції суб'єктами господарювання кластера; суми інвестованих коштів в діяльність інших підприємств кластера;

- державна ефективність (через податкову політику): суми податків до бюджету від суб'єктів господарювання – учасників кластера; суми зборів до бюджету від суб'єктів господарювання – учасників кластера; виконання термінів сплати податків та зборів до бюджету від суб'єктів господарювання – учасників кластера;

- соціальна ефективність або соціальний ефект: кількість створених робочих місць на території кластера; рівень середньої заробітної плати на території кластера; рівень споживання продукції кластера внутрішніми споживачами та зовнішніми

споживачами; рівень задоволення внутрішніми та зовнішніми користувачами якістю продукції кластера.

Таким чином, виокремлені показники характеристики кластерів підприємництва допоможуть оцінити та прогнозувати ефективність їх діяльності та передбачити відповідні ризики від кластерної політики і кластерних ініціатив.

МЕЛЬНИКОВА К.І., к.е.н., проф., ХарPI НАДУ при Президентові України

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-2030-9614>

ДУДКА Ю.В., студ., ХарPI НАДУ при Президентові України

СИСТЕМНИЙ АНАЛІЗ ЯК МЕТОД ОБГРУНТУВАННЯ РІШЕНЬ В ОРГАНІЗАЦІЇ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Підприємницька діяльність потребує системного підходу до її планування та організації. Системний підхід - це підхід, при якому будь-який об'єкт розглядається як сукупність взаємопов'язаних елементів, що має вхід, вихід, зв'язок із зовнішнім середовищем та зворотний зв'язок. При застосуванні системного підходу до аналізу організацій в якості входів розуміються ресурси, а в якості виходу - цілі організації.

Відомо, що основною метою підприємницької діяльності є одержання прибутку. Проте, не всі вчені та практики вважають, що акцент на одержання прибутку є кінцевою метою підприємництва. Деякі з них вважають, що підприємництво має своєю кінцевою метою не стільки прибуток, скільки «безперервність відтворювального процесу, що пов'язаний з відтворюванням попиту і задоволенням постійно змінюваних і постійно зростаючих потреб індивідуума або соціальної групи, суспільства в цілому». [140, с.10] Якщо розглядати підприємництво з цієї точки зору, то воно пов'язане з постійним пошуком змін в потребах споживачів, їх попиту на товари та послуги.

Цілями підприємницької діяльності також можуть бути:

- виведення на ринок нового товару;
- модифікація існуючих товарів;
- досягнення певного рівня продажів або фінансових результатів;
- охоплення нових сегментів споживачів, тощо.